

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ, ЯК ОДИН З МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА

У статті розглянуто особливості здійснення внутрішнього контролю витрат виробництва.

В статті рассмотрено особенности внутреннего контроля издержек производства.

The role and the place of internal account as one of the mechanism of forming of controlling expenses are considered in this article.

Ключові слова: внутрішньогосподарський контроль, витрати виробництва, собівартість.

Більшість витрат, пов'язаних з використанням у процесі виробництва продукції – сировини, матеріалів, палива, енергії, основних засобів, нематеріальних активів, трудових ресурсів, становлять собівартість продукції. Собівартість відображає, в що обходиться підприємству виробництво продукції, створеної зусиллями всього колективу.

Економія витрат на виробництво є однією з основних та вирішальних умов зростання грошових накопичень і прибутку. Джерелами зниження собівартості продукції є економія матеріальної праці, дотримання суворого режиму економії в усіх підрозділах підприємства, утворення беззбиткового механізму господарювання.

Недостатній рівень розробки організаційно-методичних основ внутрішнього контролю витрат виробництва зумовив необхідність розгляду основ внутрішнього контролю та впливу на формування визначення фінансового результату з урахуванням вимог ПКУ та національних стандартів щодо обробки та надання облікової інформації.

Вагомий внесок у теоретичні дослідження проблем обліку та контролю витрат зробили провідні вітчизняні вчені-економісти М.Т.Білуха, Ф.Ф.Бутинець, Є.В.Калюга, М.В.Кужельний, Л.Г.Ловінська, Л.В.Нападовська, Л.К.Сук, Б.Ф.М.Г.Усач та ін.

Завдання статті: розкрити особливості організаційно-методичних основ внутрішнього контролю витрат виробництва.

Внутрішній контроль на підприємствах – це система, що є складовою частиною системи управління, що повинна створюватися для підвищення ефективності управління за допомогою своєчасного виявлення відхилень від запланованих результатів на всіх стадіях і рівнях процесу управління і негайного інформування всіх підсистем управління про необхідність прийняття відповідних коригувальних дій (заходів) з усунення і запобігання подібним порушенням у майбутньому [3].

Правильно організована система внутрішнього контролю зі створенням підрозділу внутрішнього аудиту надає змогу виявити недоліки в діяльності підприємства та своєчасно вжити заходів щодо їх усунення. Система внутрішнього контролю впливає на виявлення та мобілізацію всіх резервів виробництва, сприяє підвищенню ефективності і якості роботи, посиленню режиму економії й удосконаленню господарських процесів.

Підрахунок витрат на виробництво є найбільш важливим для формування

прибутку і, отже, для оподаткування і сплати дивідендів власникам. Помилки, пов'язані з підрахунком витрат на виробництво, можливі на будь-якому етапі господарських відносин – від моменту підписання господарського договору до оформлення акта про виконання робіт. Тому під час формування програми внутрішнього аудиту витрат виробництва необхідно визначити ті моменти виробничого циклу, на які слід звернути увагу під час перевірки:

- випуск готової продукції;
- визначення собівартості виробленої продукції;
- об'єкти калькулювання.

Водночас у бухгалтерському обліку, згідно з П(С)БО 16 «Витрати», витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. У цьому трактуванні витрат простежується економічна сутність [2].

Згідно з ПКУ, витрати виробництва та обігу – це сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснених для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу [1].

Отже, витрати – це об'єкт податкового обліку, а витрати виробництва (діяльності) є об'єктом фінансового обліку. До того ж, не всі витрати бухгалтерського обліку потрапляють до витрат податкового обліку.

Згідно із ПКУ передбачається виділення на підприємствах таких груп витрат, а саме:

- витрати, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування;
- витрати, що не враховуються при визначенні оподаткованого прибутку;
- витрати подвійного призначення, тобто ті, які можуть включатись до собівартості частково [1].

Слід підкреслити, що до складу витрат включають тільки витрати в межах норм, встановлених законом, і за умови, що ці витрати пов'язані з виробничою діяльністю і оформлені відповідними документами. Саме цей критерій визнання витрат найбільшою мірою обґрунтовує і досить ефективно обмежує керівництво підприємств і підприємців щодо списання незаконних, недоцільних і бездокументальних понаднормативних витрат і необґрунтованого включення їх до складу витрат у ПКУ.

Проводячи внутрішній контроль витрат на виробництво, необхідно переконатися в правильності організації бухгалтерського обліку з нарахування витрат на виробництво. Для цього слід перевірити:

- методику обліку витрат на виробництво на підприємстві і відповідність її обліковій політиці, прийнятій на підприємстві;
- принципову особливість включення витрат до собівартості тільки того періоду, до якого вони належать, незалежно від часу їх оплати;

- прямі і непрямі витрати, що відносять на собівартість продукції;
- витрати, за якими неможливо точно встановити, до якого калькуляційного періоду вони належать;
- правильність віднесення витрат на виробництво при розрахунку податку на прибуток;
- правильність платежів податку на прибуток.

При обліку витрат слід виділити два основних аспекти: економічний і правовий. Економічний аспект полягає в створенні необхідної достовірної інформації про витрати виробництва, а правовий – у встановленні центрів відповідальності в кожному об'єкті контролю при його взаємозв'язку з місцем виникнення витрат.

Розроблена на кожному підприємстві система контролю за витратами повинна сприяти виникненню у виробничих підрозділах такої ситуації, коли економічна служба, керівники моментально реагують на відхилення витрат від встановлених норм, на випадок браку, зниження якості продукції та інше.

Під час проведення контролю важливу увагу слід приділяти порядку формування та обліку собівартості виробництва.

Методи внутрішнього аудиту є сукупністю фінансових, економічних, організаційних, оперативно-технічних і фактичних способів та прийомів з перевірки виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємства з метою вивчення їхнього фінансового стану, ефективності використання матеріальних і фінансових ресурсів, збереження активів і своєчасності повернення зобов'язань, забезпечення законності, достовірності і доцільності господарських операцій, а також їхнього оформлення первинними документами, що слугують підставою для відображення в бухгалтерському обліку [4].

На відміну від зовнішнього аудиту, що має, як правило, офіційний характер і проведений за складеною фінансовою звітністю, внутрішній аудит на підприємстві може мати як плановий, так і раптовий характер. Тому для нього характерні всі три етапи контролю: попередній – до здійснення господарських операцій, поточний – під час здійснення господарських операцій і подальший – після їх здійснення.

Рис. 1. Методичні прийоми внутрішнього контролю

Для одержання аудиторських доказів під час проведення внутрішнього аудиту

широко використовуються і різноманітні прийоми та методи перевірок на розсуд аудитора (рис. 1).

Порядок внутрішньої перевірки та відображення її результатів повинні бути документально оформлені. Внутрішні аудитори самостійно приймають рішення щодо методики та правил ведення робочих документів.

До робочих документів внутрішнього контролю належать записи, зроблені аудитором під час планування перевірки, у процесі підготовки проведення перевірки, узагальнення її даних, а також документальна інформація, отримана в ході контролю від третіх осіб підприємства, або встановлені зведення, задокументовані аудитором за допомогою тестування.

Склад і кількість робочих документів внутрішнього аудитора визначаються аудитором у кожному конкретному випадку, при цьому вирішальне значення має мета складання робочих документів.

Таким чином, для здійснення постійного контролю за витратами виробництва необхідно ввести до штатного розпису одиницю спеціаліста з питань внутрішнього контролю. До основних обов'язків такого працівника буде входити не лише проведення регулярного внутрішнього контролю, а й розробка низки рекомендацій щодо: організації належного обліку окремих елементів собівартості готової продукції; шляхів зниження собівартості готової продукції; ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів; удосконалення технології виробництва; альтернативних методів придбання сировини та матеріалів та ін.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI. (з наступними змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік.-03.01.2011.-№13.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати": Наказ міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 338. // Бухгалтерський облік: нормативна база. – Х.: Фактор, 2004. – с. 196-209.
3. Каменська Т.О. та ін. Облік, аналіз та внутрішній аудит витрат виробництва: [навч. посібник].Т.О. Каменська – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2007. – 128с.
4. Максимова В. Ф. Контроль в управлінні економічними процесами на підприємстві: [навч. посіб.] / В.Ф. Максимова – Суми: ВТД "Університетська освіта", 2008. -190 с.